

Ralph Midgley
24 Stanwell Rise
SCUNTHORPE
North Lincolnshire
DN17 1TF

YELOD DEGFOLID
NÜM 7 YULUL 2004 (Pads 49 jü 56)

O Volapükaflens Valöpo!

Su pad luldeg gasedila obsik kanols reidön amulo lifajenotemi Volapükik hiela *A. A. Moll van Santbergen*. Klüliko äbinom man mu lanälik pro Volapük, kel eprogedom de xam jü xam, de dinit löpik jü dinit löpikum in Volapükakosäd. Anu no dabinoms pionirs somik. Söl *Moll van Santbergen* älifom dü dels levikodik Volapükamufa, dü dels Kadäma Volapüka. Ädabinon sit ün tim et, da kel äkanoy vobön, paxamön pö nivods difik e pafölön poso. Ab no plu. Gloradels Volapüka ya binons mo. Reidobsös dö pionir at ko pleid mödik!

Volapük Valöpo Veütik pubon ai nedetü tiäd obsik. Ab lilobs in tef at protestis sunädik: No verätos! Volapük no dabinon valöpo, e fümiko no binon veütik!! Ab betikobsös dini in valem! Volapük sinifon „Pük Vola;" kin binon-li pük vola ün tim at? Alikans sagons nenzogo, das Linglänapük binon pük vola, u Volapük, ün tim at, bi dabinon tio valöpo; sekü atos, binon veütik. Kanoy betävön voli lölik, e seimo otuvoy eki, kel osuemon Linglänapüki. Sekü atos, ekö Volapük adelik bevü obs. Ün yels pasetik äpledon rouli at Fransänapük, ab no plu!

Söl *Moll van Santbergen* äcedom fefiko, das Volapük mekavik ela *Johann Martin Schleyer* äbinon tuvedot volapükasäkäda; votikans id ecedons otosi, ab püks netik nämik valöpo ebefeitons cedi at, e neai evilons zepön osi.

El „**Volapük Valöpo Veütik**" nunon diali. Ab stad pükik adelik no baiädon bai dial at. Binobsös too dialans, bi dials binons drims lifa, kels no ai pefölons.

Valikosi Gudikün Oles ed Olikanes Ralph

VII:50:2004

PIONIR NEDÄNIK VOLAPÜKA : HIEL A. A.. MOLL VAN SANTBERGEN

Söl : *Abraham Albertus Moll van Santbergen* pämotom tü del 3-id gustula yela 1860 in zif Arnhem ed ädeadom tü del 29-id novula yela 1938 in zifil Scheveningen. Calo äbinom tidal matemata pö realajul in Arnhem.

De fün Volapükakluba valemik Nedänik ün 1890 äbinom nenropo liman zilik kluba. Äbinom visitan fiedik kobikamas.

Ün dekul yela 1897 äfünom dilädi : Arnhem, kela presidan äbinom. Sekü primät oma diläd at enoganükon ün prilul yela 1899 pötü dabin teldegyelik Volapüka Volapükadajonädi. Geidian pro dajonäd at pälauton fa om.

Ün gustul yela 1898 äfünom in Oosterbeek Volapükabüri, kö äkanoy dagetön nünis dö Volapük. Dü yels anik id äbinom cif spodasogoda pro Volapükans.

Ün prilul yela 1899 ädagetom diplomi „Volapükitidela;" ün febul yela 1900 uti „löpitidela" ed ün prilul yela ot uti „profäsorana Volapüka." Ün yel ot i pächälom as kadäman Volapüka.

De mul novula yela 1902 äbinom keredakan gaseda : „Nuns Blefik se Volapükavol."

Ün yels : 1900 e 1901 diläd : Arnhem äpübon timapenädi lönik : „Volapükabled," kela redakan id äbinom.

De 1902, hiel Moll van Santbergen äbinom vipresidan Volapükakluba valemik Nedänik, cali kelik ämutom finädön ün 1934 demü per logamafäga okik.

Ün dekul yela 1931 nog äkeyufom nämiko pö dönunoganükam kluba at. Demü meritabs gretik, kelis eduinom Volapükamufe e pato klube, pächälom mobü presidan in kobikam valemik tü del 28-id yulula yela 1934 lelobülo as stimaliman.

In el „Moll van Santbergen" Volapükamuf äperon fleni gudik, äsi limani fiedik. Äbinom lezilan nämik Volapükadiala, ed äduinom, e mudöfo, e penamo, mödikosi vemik pro pak Volapüka. Nem omik pomänioton ai ko stim in jenav Volapükamufa.

VII:51:2004

REL VERIK

Hiel *Kant*, filosopan, äsagom : Reli mutobs sukön in ninäl obas, e no plödü obs.

In vol adelik kanobs tuvön relis so mödikis, i vönikis, i nulikis. Id ün pasetatim äbinos otos. Mödadilo rels difik äpladulons progedi menas. E mens at esteifülons ün paset ad löpiodränön menes votik relis okas. Sekü atos, ädabinons pöjutiäl e milits relik sonemik. Igo adel rels difik fölons rouli ot in Lindän, Pakistän, Nolüdalireyän e Yudän, ad nemön länis anik tefik.

Püd binon malas bal rela verik. Ab no kanon reigön püd, kö rels difik feitons odis. Püd jenöfo sekidon de mens vola, ed if no dabinon püd in lan onas, täno püd no dabinon seimo.

In Yugoslavän bü yels luldeg, län at päbalon dis tirenan, hiel *Tito*, e püd valöpo in län, do püd mütik, ädabinon. Ab sosus läns smalikum Yugoslaväna igaenons liväti okas, relans difik us äprimons ad deidön odis. Rel verik-li?

Ye rel binon binäliko gudik. Dins gudik susnumik padunons nemü e kodü rel. Atos binos rel verik, kel muton reigön lölöfiko lani menas. Kodü atos, hiel *Kant*, filosopan, äverätikom ad sagön : Reli mutobs sukön in ninäl obas, e no plödü obs.

TUVEDOT

Pädans kil äbespikoms säkädis okas. Pädan balid äsagom : „Dabinons flitamugs in glügatüm oba. Esteifülob ad moükön onis, ad sesmokädön onis, ab neplöpo."

Pädan telid äsagom :„I dabinons flitamugs in glügatüm oba. Epladob kati bevü ons ad jeikön onis, ab poso egekömons, ed igo kat no kanon moükön onis anu."

Pädan kilid äsagom : „Ädabinons flitamugs id in glügatüm oba. Eblunedob flitamugis valik, e no elogob onis siso!"

KETÄVAN BISARIK

Fa hiel Johann Schmidt

In stajon balidkömöl tävan nulik äkömon ini levabadiläd ed äseidom oki visü ob. Balido leno iküpob omi, bi iplödiologob se fenät, ad lelogön topädi, pas nu boso ad fom belik ävotiköli.

Ven fino älelogob kuratikumo nilädani nulik oba, äfredob ün timül balid, ad logön fino dönu Yuropani voik. Täno ye bos ästunükon obi tefü om; bos, kel in topäds votik leno edavedükonöv klati, kel ye is, bevü klotems magifik nekösömik äjafon taädami kleilik.

Tävan visü ob, man lunik mägik labü bäldot nofümik, älabom täini dofik; kapaherem e logahers oma äbinons pägablägiks; logod omik äjinon binön nennotodik äsä maskar. Dek manas valik, mustag ädefon lölöfiko; mud e logs jiniko päfärmükons fimiko. Posä foginan ijafom oke seadi kovenik, äseadom us nen muf alik. Utos, kel, äsä ya emäniotob, ästunükon lediniko obi, utos klotem omik äbinon, kel me dils valik ona, de hät vidalösiemik jüi donio lü juks äbinon blägik, äbinon in köl bläga dofikün. Mäned luibafomik oma in köl leigik no äleton logädikön igo te dilili koapastofädema baiko votakölika.

Emäniotob ya, das man visü ob äseadom nenmufiko; ab no äslipom. Logs oma älogedons nu jiniko in lestif äl völ levabadiläda. Ven ya ibeiükobs stajonis anik, nendas foginan idunom preparis, ad jonön nemu steifüli spikota ko ob, u ad mögükön obe primi spikota, äskanob boso. Demü kod at äseükob se lepenädamap obik buki nuliko pidabüköli labü tiäd: „Lekan Nedeadöfik Vesüdäna." Tiäd, binü tonats gretik blägik ätaädon kleiliko ta linumatanäd klilablövik.

Dü reid neküpälik oba älöpiologedob süpiko. Logeds oba ädrefons mani labü klotem blägik, ed äküpob, das äsmililom kofiko. Ven älogom logodalienädis boso favikis oba, e ven äküpom, das isuemob smilili at asä kof ta ob, no äbluvikom puboso.

Me vög ze nentonik, kel äbaiädon lölöfiko ko pösod oma, äsagom nemediko: „Tiäd nensiämik kion!"

No ikanomöv-li gebädön nemu läükoti: „O söl oba!" ven no idacedom osi dini vipabik, as jonodön oki büo, e ad sagön täno nog vödis nüdugöl anikis bü krüt brefik at!

Sekü atos ägespikob me kazets boso viodöls: „No labol-li bo cedi patiko böniki dö hiels „Rubens" e „Michelangelo," dö „Tozoam" e Rembrandt," dö „Shakespeare" e „Goethe," dö „Bach," „Haydn" „Händel" e „Beethoven?" Sevol-li valiko lifajenotemis e lekanotis manas at?"

Foginan ägespikom takediko: „Ab, o söl oba!" (Nu äsagom jenöfiko: „O söl oba!") Ba kanoböv resitön ole motedayelis lekananas at. Els „Bach" e „Händel" pimotedoms otyeliko; el „Michelangelo" ästadom ün lifayel jölid, ven el „Tizian" pämotedom. E deadamayelis manas at ba sevob nog gudikumo. Mastanis at jäfüdas omas stümob leigoso, äsä ol dunol atosi. Lekanots omas ye no binons nedeadöfiks. Atosi i mans valik at äsevoms vemo gudiko, atosi lekanan legik alik sevon. E to atos lekanan legik ovobon, to pöf, ditret e to fätots miik valik. Neai lekanan somik osukon dü lif lölik ona stimi e fami voleda. El „Shakespeare" äbinom in fanäböp. Mens letälenik somik sevons ä senälons jenöfi, das lifons as mastans, as lekanans; ed atos saidon pro ons."

Süpiko man at ijafom oke magädi gudik pö ob. Ispikom nelaodiko ä takediko; iküpob, das no älöfom lufraseodis.

„Lio ol ito tiädolöv-li üfo buki?" äsäkob nitedäliko.

„O! mu balugiko somo : „Mastanavobods Lekana Vesüdänik," man visü ob ägespikom nen vätäl. „Binosöv gudik, if gebädoyöv vödis: *nedeadöfik, laidüpik, sülik, beatik* te in mögovs veratik onas. Labons te tefi lü menalan; vöd: „lan" jonon stedälo gebädi verätik vödas somik."

V V V V V V V V V V V

<u>VÖDS SAPIK</u>

Ven lukofol eki, lukofol blodi olik; ven lobol eki, lobol blodi olik.
Ven löfol eki, dunol valikosi zesüdik.

GRAMATAGUL

AD / PÖ

Sevol-li ad verätiko gebön präpodis löpik? Ad blöfön osi, reidolös konotili sököl, täno nüpladolös präpodi tefik ini spadil vü kläms:-

"Daut obik binof ( ) gümnad. Labof hifleni nemü Georg. Labom lifayelis degjöl ed elevokom ( ) dünäd in Lirakän. ( ) kotenükön ofi, egivom ofe särvigajäni. Oneito obinof ( ) täv nitedik. Okolkömof jistudani votik. Sevob fleni at te ( ) nem, ab ma daut oba, binof pösod klotugik. Fat flena at eperom enu lifi oka ( ) lefil. Daut oba no kanof sufälön ( ) logön ofi suföli. Suvo kanitof ( ) trod ofa. Nem dauta obik binon Lisabet Janin, ab demof ( ) nems bofik. Plidof spotis mödik e dunof koapaplägis ( ) staud oka. Mens binons mu frediks ( ) saun gudik. Aneit Lisabet ogolof ko kestudans anik lü staudöp. Us ospikoy dö bolit ( ) fided. Poso drinofs ai ( ) saun odas. Gekömofs gümnade ai ( ) düp ot!

KONOTIL YUNULA
(Vöds verätik pubons me tonats slobik)

"Juladelis obik memob ko blesir. Bü tidüp tidäbs ästanons bal *len* votik plödü yan. Flen oba äbinom hiel Karl ed äblibob ai *lä* om. Ün del seimik pul bäldikum egleipom obi *len* kolet. Edredob vemo. El Karl ästanom *len* völ, ab sosus elogom puli bäldikum ed obi, ädugom omi *len* nam ad riprodön omi. El Karl äpluom *lä* pul at demü näm. Motül obik id äplidof eli Karl vemo. Ävisitom obis mödo; äseadom *len* tab ko famülans votik ad fidön e poso äseadobs *lä* fön, bi äbinos vamik us. *Lä* obs el Karl ai äbinom kotenik. Memis mödik at delas yunüpa obik läükob *lä* mems löfikün oba.

\- - - - - - - - - - - - - - - - -

FLEN E JILELÖFÄB

Man (*lü flen okik*) : Kanol-li prünön obe moni? Labob monadefi.

Flen : Uti, keli dalabob, ob it neodob. If dalaboböv moni mödikum, prünoböv vilöfo oni ole.

Man (*lü jilelöfäb oka*) : Kanol-li prünön obe moni? Labob monadefi.

Jilelöfäb : Sumolös valiki, o lelöfäb! täno olabedob nog mödikumi, ka neodob!

VII:55:2004

Söl Brian R. Bishop, Leigh-on-Sea, Linglän penom:-

O REDAKAN STÜMIK!

Binos pidabik, das in pads „Vöga Volapüka" no pareidons disputs. Kodü atos, do neläbiko no kanob baicedön ko ceds redakana obsik dö pük latinik e roul ona, leläbiko kanobs flenöfiküno bevütedön cedis obsik publügiko. „Vög Volapüka" binon vög volapükanefa, sodas binosöv vemo nitedik ad sevön cedis votikanas dö dinäds valasotik - bevü ons dö pük vönik, veütik ed edelik.

Ralph penom, das sagoy, das dub tid latina tidäbs olärnons gramati e vödis püka lomänik. Cedü ob, atos binon kod neveütik ad lärnön latini; binos vifikumo ad lärnön gramati e vödis püka lomänik nemediko. Latin it binon kod saidik ad lärnön latini!

„Latin binon pük tu fikulik ad juitön." Nö! Blöfi fäto enu ereidob in bepenot lunik dö tidan beniköl famik, hiel Reginald Foster („The Future of the Past," [Fütür Pasetatima] Alexander Stille, Picador 2002 ISBN 0-330-37-535 -O, p. 211) : „Nek panunoy dö utos, kelos binon Latin. Te pabüdoy, das memidoy vödis e fomiris. Latin fagon de memidükam: gliban e nepuedan zifa Roma vönik äspikons latini e no älärnons oni medü memidükam."

Ralph ed ob, e votikans mödik elärnobs pükis memido. Too med gudikün, fägikün, plitöfikün binon liferik, geberik, pliterik. Med at adelo paturnon äl püks votik e plueplu (patiko in Tats Pebalöl) äl latin. Kanob se plakug fümükön : düp bal püka pespiköl labon völadi gretikün, ka del lölik seilik.

Lartüg säkon : „. . . liosuvo elilobs-li pösodis tel, kels äspikons eke medü latin?" Ob alyeliko in kolköms - pösodas mödiküno plu ka tel (ayelo in zifil lejönik Fransänik Rocamadour). Too, ifo üf mödikans no kanons tuvön topi ad spikön latino, kanobs reidön bukis vemo mödiks tumyelas vönik e gasedis nutimik; kanobs lilön latini in radion; kanobs penön latini in bevüresod, in peneds ed in gasedis.

Zuo, igo üf zeil oyik binon ad reidön te lautotis, kels, dub fät tima e dub ced fatüitik cödanas, blebons ad adel, lautotis tu deköfikis, keinikis, pekälölis pro lärnan, tu komplitikis, brulikis, kofudikis (äs set at!) pro nited kösömik - zeil pro ob mödiküno tu nabik - igo tän zesüdos liföfiko reidön onis vögo, sodas liloy, as sam tonis poedotas ela Vergilius, e spiköfavi spikädas ela Ciceron; zesüdos ad sespikön latini, igo soeliko, sodas gudikumo kanoy suemön feinis vödis penanas. Brefiko : ad reidön latini ot - e volapüki ot - zesüdos vogön onis. Neai esagob, das daülans no dalobs studön gramati e lärnön vödis püka medü täläkt. Te sagob, das atos no binos fin - te med.

VI:56:2004

NUNILS SE VOL LÖLIK

BÖD FRUTIK

Kakatuid täläktik elärnon ad nägön posä älülogon dalabani oka, kel ävobon in skrädanöp. Böd, labü bäldoti lifayelas zül, e keli nemoy '*Baggio*,' elärnon vio nägön posä eküpädon vobi dalabana oka, nemü hiel *Jack Territo* de zifil Westbury-on-Trym, nilü zif Linglänik Bristol. Böd kanon sumön nadi me honed, e joikön oni da stofed.

FLORASKALS KANONS DÄMÜKÖN SAUNI

Ma Leklub Regik Linglänik pro Nelet Mijenotas, plu ka mens lulmil a yel padämons in Regän Pebalöl sekü mijenots tefü floraskals. Mödadilo floraskals somik tifalükons menis, e mens i dämükons okis ven steifülons ad müfön onis.

VALÜT PÖ RISKÄD

Steifül pidisinöl ad savön valüti riskodü dadeadam, kel pifanon in spuled päskastumema nilü melajol ela North Carolina (Tats Pebalöl) päklemon posä emosvimon ini vat seanik dibik fa nolavans nerivovik. Nolavans, kels efimükoms valüte datuvülastumi ad kontrolön mufis ona, esagoms, das osteifüloms dönu ad savön valüti yunik Nolüdalatlanteanik at if gesvimonöv lü melajol. Valüti pebrulüköl, lunotü pieds kildegfol, ituvoy balido nilü melajol Tata Florida. Nolavans dredoms, das if spuleds no omoükonsöv, odeidons fino valüti me träk zü jafäb dü glof ona.

PROGED TSYINÄNIK IN LEVAL

Tsyinän egudükumon däti rigik ad lejedön planetili, kel ozüvegon muni, pö yel bal, ma pladulan calöfik tata. Atos fefükon programi levalik Tsyinänik, kel eprogedon mödo pos flit plöpik peskipöl mula tobul pasetik. Munaprogram, keli pidisinoy pro yel 2007, olejedon planetili vetü touns tel zü mun dü nemuiko yel bal, ma Nunaganet calöfik 'Xinhua.' Planetil at ofotografon magodis kilflanik munasürfäta. Program Tsyinänik ad vestigön muni evifikumon sekü lejed plöpik levalanafa 'Shenzhou 5' ün yel pasetik ko levalan, hiel *Yang Liwei* in boid.

BUK NEN VÄRBS!

Lautan Fransänik nemü hiel *Michel Thaler*, elautom buki, kel, ma om, no dalabon värbi igo bali. Buk labü pads teltumkildegkil patiädon : Le Train de Nulle Part (= Tren Neseimao) e ninädon bagafis lunik prosada dekik, ab dunotis nonik!